

OECD Employment Outlook 2010: Moving beyond the Jobs Crisis

Summary in Slovak

Výhľad OECD v oblasti zamestnanosti na rok 2010: Posun od krízy pracovných miest

Zhrnutie v slovenčine

- *Výhľad OECD v oblasti zamestnanosti* je ročná správa OECD o stave trhov práce a zamestnanosti v zóne OECD.
- Vydanie na rok 2010 poskytuje aktuálne informácie o vplyvoch finančnej a hospodárskej krízy na trh práce. Poukazuje na rozličné vplyvy v jednotlivých krajinách OECD a v kľúčových rozvíjajúcich sa ekonomikách: veľmi prudký nárast nezamestnanosti v niektorých krajinách v porovnaní s miernejšími nárastmi v iných krajinách, v ktorých programy krátkodobej práce podporovali skrátenie pracovného času ako spôsobu zachovania pracovných miest.
- Reakcie trhu práce a sociálnej politiky na krízu sa preukázali ako rózne, ale vyžadujú si značné úpravy v čase, keď hospodárske oživenie napreduje a fiškálne obmedzenia sú čoraz obmedzujúcejšie.
- Vydanie na rok 2010 tiež poskytuje podrobné posúdenie mobility pracovnej sily na trhoch práce v krajinách OECD. Preukazuje, že zamestnanci a pracovné miesta sa vo všetkých krajinách neustále presúvajú z krachujúcich do prosperujúcich firiem a odvetví, ale je potrebný správny balík politik trhu práce na maximalizáciu prínosu tejto mobility a súčasné minimalizovanie vyplývajúcej neistoty zamestnancov.
- Výhľad v oblasti zamestnanosti tiež poskytuje nové poznatky o práci na čiastočný úväzok. Naznačuje, že podpora rastu vysokokvalitnej práce na čiastočný úväzok môže byť dôležitou stratégiou pre vlády, ktoré musia riešiť podporu vysokej zamestnanosti v kontexte starnúceho obyvateľstva, rovnováhy medzi pracovným a osobným životom a organizovaného prechodu od vzdelávania do pracovného života.

Hospodárske oživenie prebieha vo väčšine krajín...

Globálna ekonomika sa spamätáva z najhoršej finančnej a hospodárskej krízy za posledné polstoročie, ale zaceliť rany na trhu práce si bude vyžadovať čas a silnú politickú vôľu. Zatiaľ čo hospodárske oživenie sa rozširuje a posilňuje, rast zamestnanosti zaostáva. V rokoch 2008 a 2009 klesla zamestnanosť v krajinách OECD o 2,1 % a miera nezamestnanosti sa zvýšila o vyše 50 % na 8,5 %, čo predstavuje nárast počtu nezamestnaných osôb o 17 miliónov. Navyše, širšia miera zahŕňajúca odradených nezamestnaných a nedostatočne využitých zamestnancov je takmer dvojnásobná než oficiálna miera nezamestnanosti.

...ale vo väčšine prípadov nebude odhadovaný rast dostatočne silný na rýchle absorbovanie značného ochabenia trhu práce, ktoré sa nahromadilo v mnohých krajinách...

Hoci vrchol nezamestnanosti už je pravdepodobne za nami a najnovšie odhady OECD hovoria o raste v tomto a nasledujúcom roku, oživenie pravdepodobne nebude dostatočne silné na rýchle absorbovanie súčasných vysokých úrovní nezamestnanosti a nedostatočného využívania zamestnancov. Najnovšie odhady vskutku naznačujú, že miera nezamestnanosti v krajinách OECD môže do konca roku 2011 zostať nad 8 %.

Keďže mnohí nezamestnaní zažívajú dlhé obdobie bez práce, existuje riziko, že rýchly nárast cyklickej nezamestnanosti sa stane štrukturálnym. Toto riziko sa medzi jednotlivými krajinami značne líši. V niektorých krajinách viedlo masívne ubúdanie práce k značnému nárastu nezamestnanosti a nečinnosti, zatiaľ čo v iných krajinách sa skrátením pracovného času dosiahol nezvyčajne vysoký podiel poklesu spotreby práce. Na zabránenie zakoreneniu nezamestnanosti v prvej skupine krajín je potrebný rýchly nárast zamestnanosti. Pre druhú skupinu krajín je však hlavnou obavou riziko, že vytváranie pracovných miest bude počas oživenia slabé (tzv. oživenie bez tvorby pracovných miest).

Ekonomiky krajín OECD čelia neľahkej dvojitej výzve zníženia vysokej nezamestnanosti a nedostatočného využívania zamestnancov, pričom musia riešiť fiškálne deficity nevidaného rozsahu

Počas rýchleho rastu nezamestnanosti a nedostatočného využívania zamestnancov väčšina krajín OECD rýchlo zvýšila prostriedky na programy trhu práce už na začiatku poklesu. Väčšina vlád na začiatku roka plánovala udržať, a v niektorých prípadoch ďalej rozšíriť, objem prostriedkov určených na programy trhu práce v roku 2010. Avšak tlak na znižovanie fiškálneho deficitu rýchlo rastie a mnohé krajiny sa musia rozhodnúť, na čo vyhradiť obmedzené prostriedky. Bolo by vhodné, ak by politiky trhu práce zostali primerane financované. Ale stáva sa dôležitejším zamerať sa na *nákladovo efektívne* programy a najviac znevýhodnené skupiny.

*Opatrenia na podporu dopytu po
pracovnej sile by mali prejsť zo
zachovávaní pracovných miest na
rýchle začatie tvorby pracovných
miest...*

Počas hospodárskeho poklesu boli vo väčšine krajín OECD prijaté dôležité iniciatívy v oblasti verejného a súkromného sektora na udržanie dopytu po pracovnej sile, obzvlášť podporou skrátenia pracovného času ako alternatívy prepustenia. Z poznatkov prezentovaných v tomto vydaní vyplýva, že programy krátkodobých verejnoprospešných prác zohrávali dôležitú úlohu pri zachovaní pracovných miest počas krízy, hoci značné obmedzenia pracovného času sa dosiahli aj *prostredníctvom* obmedzení nadčasov, týždenného pracovného času a v niektorých prípadoch dohôd medzi zamestnávateľmi a zamestnancami. Mnohé krajiny podporili dopyt po pracovnej sile aj obmedzením nemzdových nákladov na prácu.

So zrýchľovaním oživenia je dôležité začať ukončovať programy krátkodobých prác, aby sa neprekážalo premiestňovaniu pracovných síl medzi odvetviami a podnikmi, čo má pozitívny vplyv na produktivitu. Pevné fiškálne podmienky zároveň naznačujú posun zamerania z plošných obmedzení nemzdových nákladov na dotácie zamerané na vytváranie pracovných miest, najmä medzi dlhodobo nezamestnanými alebo inými zraniteľnými skupinami, s cieľom predchádzať nárastu umŕtvených strát.

Rozšírené uchýlenie sa k programom krátkodobých prác poskytuje aj užitočné informácie o ich optimálnom využívaní počas hospodárskeho cyklu. Obzvlášť miera využívania bola v jednotlivých krajinách rôzna: bola oveľa vyššia v krajinách, v ktorých už takýto program existoval pred krízou, než v krajinách, ktoré ho zaviedli *de novo* až počas poklesu. Načasovanie bolo v tomto prípade veľmi dôležité, pretože programy krátkodobých prác sa javili ako najúčinnnejšie v úvodnej fáze poklesu a v niektorých krajinách sa ukázalo ako zložité vytvoriť a zaviesť ich dostatočne rýchlo na to, aby boli účinné. Vo svetle týchto problémov je dôležitou otázkou, či by bolo vhodné aj v dobrých časoch zachovať malé, ale dobre fungujúce programy krátkodobých prác, ktoré by sa v zlých časoch dali rýchlo rozšíriť, čiastočne dočasnou zmenou pravidiel na podporu vyššej účasti.

*Finančné príspevky pre
nezamestnaných by sa mali zachovať,
ale je dôležité podmieniť ich aktívnym
hľadaním práce*

Nárast dlhodobo nezamestnaných vytvára akútne potreby na finančné príspevky. V tých krajinách, kde trvanie dávky je za normálnych okolností krátke alebo kde je málo pracovníkov na netypických pracovných miestach, sa počas poklesu ukázalo ako vhodné rozšíriť trvanie alebo pokrytie dávky. Tieto rozšírenia by sa mali zachovať, až kým počet dlhodobo nezamestnaných nezačne značne klesať. Avšak ešte dôležitejšie je zaručiť, aby súčasťou týchto rozšírení bolo dôkladné monitorovanie snáh o hľadanie práce, aby sa predchádzalo závislostiam od dávok. Toto je náročná úloha, najmä v krajinách, v ktorých verejné služby zamestnanosti majú nedostatok pracovníkov alebo administratívnych kapacít na prácu s veľkou a čoraz heterogénnejšou skupinou uchádzačov o prácu. Krajiny, v ktorých boli dávky v nezamestnanosti relatívne štedré už pred krízou a boli ešte viac rozšírené, by počas oživenia mali rýchlo ukončiť tieto krízové opatrenia.

*Služby opätovného získania
zamestnania zohrávajú dôležitú úlohu
pri podpore rýchlej reintegrácie
uchádzačov o prácu do produktívnych
pracovných miest*

Účinné aktivačné stratégie pomohli mnohým krajinám OECD dosiahnuť nízku mieru nezamestnanosti pred krízou a môžu zohrávať dôležitú úlohu v urýchlení reintegrácie uchádzačov o prácu do zamestnania počas oživenia. Ale aktivačná politika sa musí prispôbiť hospodárskym podmienkam. Väčšina krajín si udržala alebo dokonca rozšírila základnú pomoc pri hľadaní práce a taktiež sa snaží o poskytovanie cielenejších služieb opätovného získania zamestnania, vrátane možností kurzov, pre nezamestnaných, ktorých umiestnenie na trh práce je najnáročnejšie. Posun smerom k väčšiemu investovaniu do kurzov, najmä zameraných na miestne potreby trhu práce, je za súčasných okolností oprávnený. Zatiaľ čo zavedenie účinnej aktivačnej stratégie si vyžaduje určitý čas, a často aj inštitucionálnu reformu, môže byť užitočné použiť zvýšené prostriedky vyplývajúce z krízy na rozvoj účinnejšej a pevnejšej aktivačnej stratégie pre budúcnosť.

*Komplexná stratégia na podporu
vytvárania pracovných miest a
udržateľného hospodárskeho rastu
môže tiež zahŕňať zmenu niektorých
pracovno-právnych predpisov*

Toto je obzvlášť zložitý čas na úvahy o štrukturálnych reformách pracovného trhu, obzvlášť týkajúcich sa pracovno-právnych predpisov. S nárastom rýchlosti oživenia je však dôležité vytvárať správne stimuly pre firmy, aby prijímali zamestnancov. Okrem dočasných dotácií na prijímanie zamestnancov a snáh o podporu možnosti zamestnať sa by tieto opatrenia mohli zahŕňať aj zmenu vyváženia ochrany zamestnania medzi zmluvami na dobu určitú a neurčitú. Takto by pracovné miesta na dobu určitú fungovali ako odrazové mostíky k práci na dobu neurčitú, a nie ako pasce.

Takáto stratégia bude však v dlhodobom horizonte mať za následok zvýšenie mobility pracovnej sily medzi zamestnancami na dobu neurčitú. Niektorí zamestnanci by mohli zaznamenať stratu príjmov počas vyhľadávania inej práce a dokonca aj po opätovnom zamestnaní. Preto by reforma regulácie práce mala byť zavedená ako súčasť komplexného balíka poskytujúceho primeranú podporu v nezamestnanosti, s prísne vynútenými podmienkami pracovnej dostupnosti a dobre navrhnutými aktivačnými opatreniami. Poznatky prezentované v tomto vydaní naznačujú, že ochrana a sprevádzanie zamestnancov pri zmene pracovného miesta môže v skutočnosti zvýšiť produktívne premiestňovanie pracovných síl. Tento odkaz je jasne uvedený v *Prehodnotenej stratégii zamestnanosti OECD*. Teraz však nadobúda ešte vyššiu dôležitosť, keď je potreba podpory vytvárania pracovných miest, ale aj účinného premiestňovania pracovných síl, prvoradá na riešenie vysokej a trvalej nezamestnanosti a podporu udržateľného a zdieľaného rastu.

Posun od krízy pracovných miest

Táto kapitola obsahuje aktuálne informácie k analýze vplyvu recesie z rokov 2008–2009 na trh práce a politických reakcií na následnú krízu pracovných miest, ktorá bola prezentovaná vo *Výhlade v oblasti zamestnanosti* na rok 2009. Dokumentuje rýchle zhoršenie podmienok na trhu práce počas hospodárskeho poklesu a zdôrazňuje, že napriek zrýchľovaniu hospodárskeho oživenia si značné zníženie nezamestnanosti a nedostatočného využívania zamestnancov z aktuálnych vysokých úrovní bude vyžadovať určitý čas. Nárast nezamestnanosti sa však medzi jednotlivými krajinami značne líši a rozdiely v tom, ako prudko poklesol skutočný HDP, nechávajú túto heterogenitu do značnej miery nevysvetlenú. V niektorých krajinách zamestnávateľi zareagovali na rapidný pokles dopytu veľmi prudkým prepúšťaním, zatiaľ čo v iných krajinách sa kládol dôraz na skrátenie pracovného času a zdieľanie práce. Veľký prínos skrátenia pracovného času na úpravu spotreby práce počas recesie bol čiastočne z dôvodu programov krátkodobých verejnoprospešných prác, ktoré aspoň z krátkodobého hľadiska zachovali značné množstvo pracovných miest. Vlády plánovali pokračovať v rozširovaní finančných príspevkov a pomoci pri opätovnom zamestnaní pre tých, ktorí stratili prácu, aj v roku 2010, ale v súčasnosti čelia náročným voľbám, ako rýchlo ukončiť tieto programy, keďže oživenie je stále neisté a fiškálne tlaky narastajú. Budúcimi prioritami sú zaručiť oživenie s rastom pracovných miest a obmedziť, aby sa nezamestnanosť a nečinnosť stávali trvalými.

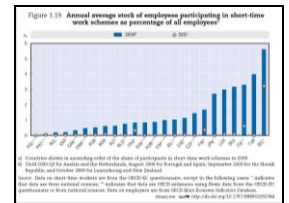
Globálna kríza v rozvíjajúcich sa ekonomikách: vplyv pracovných miest a politické reakcie

Nedávna globálna finančná a hospodárska kríza má dôležité sociálne dôsledky v rozvíjajúcich sa ekonomikách, v ktorých sú zamestnanci zraniteľnejší na otrasy než zamestnanci v rozvinutých ekonomikách. Krajiny, v ktorých existovali programy sociálnej ochrany už pred krízou, sú v lepšej pozícii na účinnejšie reagovanie na náhly nárast sociálnych potrieb. Čelia však veľkej výzve: ako použiť obmedzené administratívne kapacity a prostriedky na riešenie vyšších požiadaviek za súčasného zachovania efektivity záchranných sietí. Opatrenia rozširujúce krytie poistenia v nezamestnanosti, zvyšujúce úrovne dávok alebo zjednodušujúce podmienky nároku sú dôležité na zlepšenie podpory tých, ktorí stratili prácu vo formálnom sektore. Rozšírenie existujúcich programov hotovostných transferov alebo uskutočňovanie výnimočných platieb môže pomôcť poskytnúť podporu domácnostiam, ktoré sa ocitli v riziku chudoby, ako aj tým chudobným domácnostiam, ktorých situácia sa ešte zhoršila. Rozšírenie existujúcich programov verejnoprospešných prác môže poskytnúť rýchlu podporu novým nezamestnaným, pretože nevyžaduje počiatočné náklady a obmedzuje problémy s realizáciou. V časoch krízy by programy verejnoprospešných prác mali uprednostňovať projekty vyžadujúce značné množstvo pracovnej sily a obmedzovať iné náklady než na pracovnú silu, čím sa maximalizuje počet vytvorených pracovných miest a zaručí sa efektívna záchranná sieť.

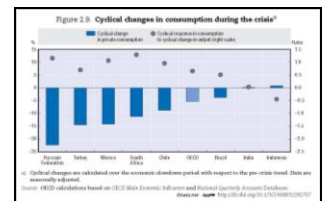
Inštitucionálne a politické faktory tokov na trhu práce

Každoročne vznikne mnoho nových firiem, existujúce firmy sa rozširujú alebo znižujú, či dokonca krachujú. V tomto procese sa vytvárajú pracovné miesta a prijímajú zamestnanci, no zároveň veľa pracovných miest zaniká a zamestnanci sú prepúšťaní. Premiestňovanie pracovných síl je dôležitým motorom rastu produktivity: menej produktívne firmy rušia viac pracovných miest a produktívnejšie ich viac vytvárajú.

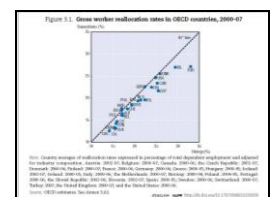
Obr. 1.19: Priemerný ročný počet zamestnancov zúčastňujúcich sa programov krátkodobých prác ako percento spomedzi všetkých zamestnancov

Obr. 2.9: Cyklická zmena spotreby počas krízy

Obr. 3.1: Hrubé miery premiestňovania pracovníkov v krajinách OECD, 2000–2007

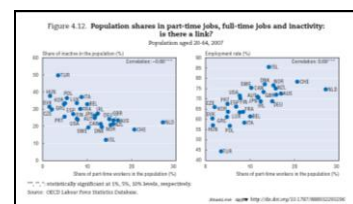

Poznatky z medzinárodne harmonizovaných údajov naznačujú, že inštitúcie a politiky, ako napríklad ochrana zamestnania, dávky v nezamestnanosti a regulácie trhu výrobkov, sú kľúčové určujúce faktory premiestňovania pracovných síl medzi odvetviami. Konkrétne, rozdiely v prísnosti právnych predpisov na ochranu zamestnanosti vysvetľujú 20 až 30 % rozdielu miery prijímania a prepúšťania medzi krajinami. Za normálnych hospodárskych podmienok ovplyvňuje ochrana zamestnanosti najmä prechody medzi zamestnaniami, zatiaľ čo prechod zo zamestnaní do nezamestnanosti nie je ovplyvnený. Vyššia miera premiestňovania pracovných síl však môže mať distribučné efekty. Osoby, ktoré stratili prácu, zvyčajne trpia značným poklesom príjmov a pracovných podmienok, najmä počas hospodárskeho poklesu. Z tohto dôvodu by súčasťou reforiem na zvýšenie flexibility mali byť primerané dávky v nezamestnanosti s prísne vynútenými podmienkami pracovnej dostupnosti a dobre navrhnutým aktivačným balíkom.

Aká dobrá je práca na čiastočný úväzok?

Podpora rastu vysokokvalitnej práce na čiastočný úväzok môže byť dôležitou stratégiou pre vlády, ktoré sa musia zaoberať starnúcim obyvateľstvom, pretože viac pracovných miest na čiastočný úväzok je spojených s vyššou účasťou pracovných síl. Zatiaľ čo rozširovanie práce na čiastočný úväzok bolo spojené so zvyšovaním kvality pracovných miest pre takéto pracovníkov, stále zarábajú menej, majú slabšiu istotu pracovného miesta a menej príležitostí na postup ako ich kolegovia na plný úväzok. Z hľadiska celkovej spokojnosti s prácou sú však tieto nevýhody často vyvážené lepšou rovnováhou medzi pracovným a osobným životom, čo umožňuje osobám starajúcim sa o deti, študujúcim, osobám so zdravotnými problémami alebo krátko pred dôchodkom zostať v spojení s trhom práce. Vlády by mali odstrániť prekážky k práci na čiastočný úväzok pre tých, ktorí chcú takúto formu zamestnania. Osoby zamestnané na čiastočný úväzok by však tiež mali mať jednoduchú možnosť prejsť na prácu na plný úväzok, keď sa ich situácia zmení. Finančné zábrany vytvorené systémom daní a dávok a nedostatočné opatrenia v oblasti starostlivosti o deti môžu viesť k neatraktivnosti pracovať viac hodín a k dlhým obdobiam dobrovoľnej práce na čiastočný úväzok s negatívnymi dlhodobými dôsledkami na jednotlivcov a spoločnosť.

Obr. 4.12: Podiel zamestnaných na čiastočný úväzok, na trvalý úväzok a nezamestnaných na celkovom počte obyvateľov: je medzi tým väzba?

Toto zhrnutie obsahuje **StatLinks**, službu, ktorou sa odosielajú súbory Excel™ z tlačenej stránky!

© OECD 2010

Toto zhrnutie nie je úradným prekladom OECD.

Rozmnožovanie tohto zhrnutia je povolené iba za predpokladu, že bude uvedené autorské právo OECD a názov originálnej publikácie.

Viacjazyčné zhrnutia sú preloženými výňatkami z publikácií OECD, pôvodne uverejnených v anglickom a francúzskom jazyku.

K dispozícii sú bezplatne v on-line kníhkupectve OECD: www.oecd.org/bookshop/

Viac informácií získate v Divízii autorských práv a prekladov OECD Riaditeľstva verejných záležitostí a komunikácie: rights@oecd.org, fax: +33 (0)1 45 24 99 30.

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal, 75116
Paris, France

Navštívte našu webovú lokalitu www.oecd.org/rights/

